

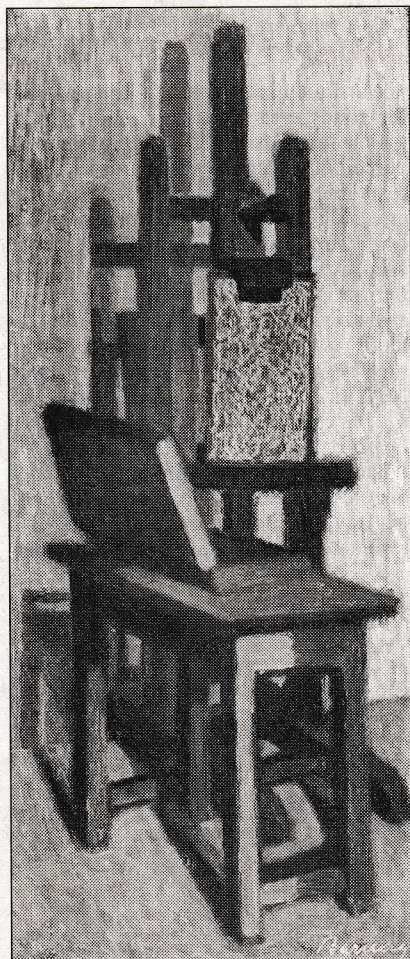
Barcsay Jenő festőállványa

1959 tavaszán járunk. A Múcsarnok termeit éppen kitöltik a megvédett hatalom és a megerősített ideológia vizuálisan fogalmazott magánszorgalmú fölszólalásai. Az apropó látszólag a Tanácsköztársaság jubileuma, de mindenki tudja, hogy a „ki az úr a háznál” mutogatása folyik. Az előző szezonban bevégeztett a rend: nagy kivégzések tettek pontot arra az illúzióra, hogy bármi – legalább a szimbólumok világában – őrizhető a vívmányokból. Se Kossuth-címer, se Tavaszi Tárlat, se semmi. Ír magjuk sem.

Az egyik oldalfalon egy negyvennyolcszor húsz centiméteres olajvászon. Nem akciózó mártírokat és fegyverre szoktatott lakosságot ünnepel a festmény. Csak egy festőállványt. Aranybarnában, okkersárgában, elefántcsont-feketében. Jól fölismerhető a téma, nincs az a lektor-cenzor, aki absztraktnak minősíthetné a tisztas alkotómunka eme nélkülözhetetlen kellékét ábrázoló művet. A maguk szempontjából mégsem jártak el helyesen, a szent inkvizíció például ilyenkor marannus-logikát gyanított volna. (Tudvalevő: a spanyol visszahódítás idején a helyben maradt és életet választó zsidók színleg katolikusok lettek, a ház falain belül mégis izraeliták maradtak, fölkeresésük a reconquista stratégia egyik alapkérdése volt.)

Barcsay Jenő Festőállványa az arra fogékonyak számára titkos üzenetet hordozott. Íme egy kép, amely ábrázol valamit, de az ábrázoláson túl szigorúan csak vertikálisokból, horizontálisokból és diagonálisokból áll a kompozíció. Íme egy kép, amely színleg megfelel az absztraktelenes közhangulatnak és mégsem más, mint egy póre vallomás a térbe vetett tömeg elvont kálváriájáról, amint kénytelen tudomásul venni a kép sík felületét és annak valamennyi logikus következményét.

Nem lett ebből a Festőállványból semmi „baj”. Csak éppen egy néma közmegegyezés történt a nyilvánosság rejtett és senki által nem ellenőrzött hajszálereiben. Barcsay Jenő lesz az a Mester, aki túlélni segít. Aki a művészet-mesterség céhbéli tudományát a nemzeti kultúra rejtett trezorjában addig őrzi, ameddig arra szükség van. A néma

Ez a mű titkos üzenetet hordozott

közmegegyezés bölcsen döntött. Barcsay korábbi életműve – hiszen 1959-ben járunk – ekkor már három évtizedes. És ösztönösen érzi azt is, hogy sokáig eláll ez a maga választotta keret. A tények utólagos ismeretében további három évtizedig. Egyszerűen és röviden: ez az életmű nem rendszerfüggő. Sem nem kompromittálható, de lesre sem futtatható. Érdekes lenne kikutatni, hogy mikortól kezdték Nyenyő bácsinak nevezni. (Ad analogiam: Arpi bácsi) Amibe persze benne van az is, hogy nem volt ő bátor, dehogya. De az is benne van, hogy Nyenyő a szakmai igazságot akkor is tudta, sőt gyakorolta, ami-

kor minden a feje tetején állt, sőt akkor igazán.

A százéves jubileum alkalmából itt illik elmondani az előzményeket és az utózmányokat. Az előbbiekhöz: Barcsay erdélyi születését és/de modernista indítását. (Végül is Vaszarytanítvány volt.) Párizsi, firenzei, római ösztöndíjait és/de szentendre ielményeit. (Az avantgárd hatások bőven érték itt és ekkor.) Békés természetét és/de pedagógiai furorját, amelynek legszebb, világhírű tájékja a nagy, művészi rajzot oktató hármaskönyve lett. (Akárhány idevágó euro-külföldi üzletet érdemes kipróbálni. Két magyar műbiztosan szerepel benne. A Pál utcai fiúk és a Művészeti anatómia.)

Az utóbbiakhoz pedig a nagy mozaikokat, amelyekben megszelídítette a pártállami reprezentáció dölyfét. A nagy kiállításokat, amelyekben fölismertette – még hozzá nagyon sok tárlatlátogatóval –, hogy a reneszánsz harmónia és az absztrakt rend közé csak rosszindulatú kultúrpolitikusok vernek éket. Meg a nyolcvanas évek elején kiállított kései képeit, amikor elvileg már minden mindégy volt, a rendszernek is, Nyenyő bácsinak is, de mintegy végrendeletileg olyan letisztult arányrendszert nyújtott át utókorának fekete öszikéivel, hogy szinte állva hagyta a csúcstechnológiától elbűvölt, konstrukcióra fölesküdtött fiatalabbakat. Sem a pártállam, sem a kultúrpolitika, sem az új időknek új dalai nem voltak ellenére. Ő mindőjüket egyszerre tudta képviselni művészetével. Mélyebbre hatolt annál, semhogy a csip-csup pillanatba beleavatkozzék. A XX. század nagy magyar festője volt. Egyszer majd megértik.

P. Szűcs Julianna

Barcsay Jenő születésének centenáriumát a Magyar Képzőművészeti Főiskola kiállítással ünnepli. A köz- és magángyűjteményekből összeállított anyag január 13-tól látható az Andrássy úti épület kiállítótermében, a Barcsay Teremben. Angol szóval élve: megfelelő ember a megfelelő helyen.